

Te pedig, drága ereklyénk egyházunknak küzdelemteljes multjából, légy kedvesen fogadva mindenütt, hol a keresztény hitélet és erkölcsök iránti szeretet égi lángja hevíti a sziveket.

Kolozsvárt, 1899. Október hóban.

FERENCZ JÓZSEF,
unitar. püspök.

KÜLÖNFÉLEK.

Az új egyházi törvények 1900. jan. 1-én életbe lépnek. A szervezeti törvényeket a jul. 2-án tartott rendkívüli zsinati főtanács állapította meg s ezeknek a gyakorlata megkezdődik a jövő évvel. Több módosítás tétetett a régi szervezeten s több pedig átjött új alakban, úgy a hogy volt. Az idő meg fogja mutatni, hogy mennyiben felelnek meg az egyház érdekeinek. Annyi bizonyos, hogy jól kezelve hasznosak lehetnek, különösen ha beléjük tétetik, a mit törvényben megírni nem lehet, mit a tisztviselőknek magukból, józan eszűktől és igazság-szeretetüktől kell venni, mitől függ az emberi társaságok, államok s egyházi testületeknek is az üdve. S ennek már mindjárt meg kell látszani az előterjesztéseken. Egészen új állás az egyházi és püspöki titkár állása. Most minden ügyet a titkár fog előadni. Az ő feladata páratlanul és lelkiismerettel áttanulmányozni minden kérdést és aztán előterjeszteni. A ki ezt a tisztet jól betölti, az valóban szolgálatot tesz az egyháznak oly ügyekben, melyek nagyobbrészt mindennapiak, de a melyek nem mindennapi dolgokkal vannak összeköttetésben. Az Egyh. Képv. Tanács az egyház igazgató testülete, melyre a zsinati főtanács ez állás betöltése körüli intézkedést bízta, a titkárságra Csifó Salamon arkosi lelkész hívta meg, ki állását már el is foglalta.

Van Ness és a molokánok. Van Ness, bostoni lelkész, ki a nyáron minket meglátogatott, ugyanazon alkalommal tett oroszországi utjában fölkereste az első keresztényekre leginkább emlékeztető orosz keresztényeket, a molokánokat. Ezek a stundistákkal és duchobortokkal rokon felekezett. Főhelyök Molochnaia volt a Molokai folyó mellett, az azovi tengertől északnyugatra. III. Sándor czár idejében azonban száműzték őket a Kaukázásba, hol most elszórtan élnek, mivel a kormány nem engedi, hogy egy helységben 10—12 családnál több lakják. Számuk mintegy 30,000; hogy a tulajdonképpeni Oroszországban mennyien vannak azt nem lehet tudni. Van Ness hosszas ut után, Tiflisben találkozott molokánokkal. „Öregjük“ egy tisztos ős, a külvárosban egy magán háznál jött össze vele, hol ők ketten s egy bizalmas tolmács volt jelen. A molokánok örege hitelveiket ezekben ismertette: „A molokánok nem hisznek képekben, szobrokban, az istenség semmi nemű kiábrázolásában. Azt tartják, hogy a Jézusban Isten szelleme volt, de abban a szellemben nekünk is részünk lehet“. Jézust nem imádják, sem Máriát, sem szenteket. Egyedül Istent kell imádni“. Istentisztele-

tük áll „biblia magyarázatból, zsoltárokból, énekekből, beszédből, szövegolvasásból és imából“. „Irodalmuk nincsen, mert nem engedik meg, hogy bármit is nyomtassanak. A mit multjokról tudnak, csak hagyományból, hallomásból tudják“. Mikor Van Ness azt kérdezte: „Mivel lehetünk mi amerikaiak segítségükre?“ „Különös könyvekkel, könyvekkel“ mondotta az ősz, „küldjék meg mindenkifelett a bibliának protestáns kiadását, küldjenek szabadelvű bibliamagyarázatokat s az őskeresztény egyház történelmét“. A bucsuzásakor megindultan ezt mondta Van Nessnek: „Ön nekünk világosságot és reményt hozott. Vigye üdvözetemet és áldásomat az önök városába. Ah, önök nem tudják, hogy az önök szabad országában mily boldogoknak kell hogy magukat érezzék. Mi setétségben vagyunk!“ Aztán megcsókolta mindkét arcát és a nélkül, hogy tovább egy szót szolt volna, hirtelen eltűnt.

Toroczkóra a főt. püspök ur Németh Istvánt nevezte ki lelkésznek. Toroczkó népe hív és buzgó unitárius nép. Keresni kell annak párját. Erőshitű és mindenütt annak marad. És sokat ad arra, hogy neki jó papja legyen. Ilyen községbe lép a volt siménfalvi lelkész, munkára kész lélekkel és tehetséggel. A közt a nép között fogja hirdetni lelkesülten az ígét, melynek Magyarország nagy regényírója az „Egy az Isten“ regényében koszorut font. Legyen működése áldásos a Székelykő alján is e buzgó nép között! — *Szőkefalvára* lelkésznek Simonfi Márton papjelölt neveztetett ki, kielhivatottságának már is több jelét adta, ezek közt a folyóiratunkban közölt egyházi beszédével is.

A gömöri ev. ref. egyházmegye fegyelmi szabályokat tervez, melyek kiterjednek az élet minden erkölcsi viszonyára, istentiszteletre, családi életre, férj és nőnek egymás iránti kötelességeire, szülők és gyermekek kötelességeire, házasságkötésre, násznagyokra a házasság egyházi megáldatása körüli eljárásra. Az incorrect eljárást erkölcsi büntetésekkel sújtja.

Az amerikai unitáriusok nemzeti conferentiája Washingtonban négy napon keresztül tartotta üléseit, oct. 16-tól 19-ig bezárólag. Egyik nap beszédeket mondtak, a másikon pedig az ügyek igazítása került sorra és akárhány napig üléseznek, ez mindig így megy váltogatva. Az amerikaiaknál ez az ügyrend. Összesen huszonnégy beszéd és értekezés volt és sok ügyet tárgyaltak. E tárgyalásokból egy nevezetes dolgot látunk, azt, hogy az amerikai unitáriusoknak is van valami zsinatféle intézménye. A Nemzeti Conferentia, mely minden három évben szokott összeülni, a zsinatot pótolja. „E conferentia a tanácsadó — törvényhozó — testület. A társulat (az amerikai unitarius társulat) a végrehajtó testület,“ mondotta az egyik képviselő. A Nemzeti Conferentiát 1864-ben alapították. Dr. Bellows newyorki lelkésznek volt az eszméje, hogy az amerikai unitárius egyházközségeknek legyen ne csak massachusetts-i, hanem országos jellege, legyen az összes amerikai unitáriusok képviselőiből alakított irányító testülete és hogy ez a testület az ország fővá-

rosában, Washingtonban tartsa gyűléseit, a minthogy a legtöbbször ott is tartja. Azóta az unitáriusok száma annyira szaporodott, hogy a Massachusetts-i létszám, mely akkor az unitáriusoknak kétharmadát tette, ma bár számuk nem kisebbedett, az összes létszámnak alig egyharmadát teszi. Az amerikai unitáriusok mostanában arra is törekcsenek, hogy a „társaságok“ egyházközségekké legyenek, s rendes papjuk legyen és azokat segélyezzék s ne egy-egy mindegyre jelentkező missionáriust. A mely egyházközségnek szüksége van lelkészre, a választandó vagy választandók felől egy erre alakított bizottságot megkérdez, a jelöltek felől annak véleményét kikéri.

A Nemzeti Conferentia, mely most tizenhatszadik ülését tartotta, megerősödött intézménynyé vált. És ezt úgy látszik más intézmények is fogják követni, természetesen az amerikai viszonyokhoz alkalmazva.

Az unitáriusok és universalisták együttműködése. Korábban jeleztük azt az örvendetes lépést, melyet Amerikában az unitáriusok és az universalisták az együttműködésre tettek. Először az universalisták körében nyilvánult az ez iránti óhaj, de a lépést formasierően az amerikai unitárius társulat tette meg. Az universalisták gyűlése elfogadta az unitárius társulat ajánlatát, hogy közös bizottságot nevezzenek ki az egymást kölcsönösen érdeklő ügyek megvizsgálására, hogy ne egymás ellen, hanem egyetértéssel együtt munkáljanak. Ez fontos lépés a szabadelvű kereszténység ügyére. A két egymással rokon hitelvű egyház a közöttük létező némi különbségek fentartásával együttműködik a szabadelvű kereszténység előbbvitelében. A mit az egyik jól csinál, a másik nem törekszik arra, hogy azt elrontsa. Mindenik teszi a maga feladatát és köteleességét az őt illető helyen. Mintegy két millió szabadelvű kereszténynek együttműködését jelenti ez.

A poroszországi prot. egyházak nov.-ben zsinatokat tartottak. A porosz egyházkerületek e közgyűlésein az agenda kérdés, mely mindig nagy port ver föl, most nem jött szóba; most nem mérték össze fegyvereiket a pártok e kérdés felett, szünetelni hagyták azt. De a brandenburgi zsinaton élénk felszólalások történtek egy nem kicsiny jelentőségű ügyben. A Vilmos által kedvelt vitéz és jó brandenburgiak nem nézhetik egykedvűen, ha mindjárt a császár tudtával történik is, hogy a német herczegnök férjhez menetelők alkalmával vallást változtatnak. A zsinati képviselők közül többen kifejezésre is juttatták a jó brandenburgiak ez érzelmét. E gyűléseken szó volt a különböző egyletekről is, Gusztáv Adolf egyletről, missioi egyletekről. Egy porosz egyházi férfi szerint sok jót látnak ez egyletek működésében. A Gusztáv Adolf egyletet feltétlen elismerés illeti. De az egyletekre nézve az a tapasztalat, hogy igen nagy igényekkel lépnek fel és a szervezett egyházzal nem congruálnak, holott ez, mint a szerzetrendek példája is mutatja, kik az egyház minden dolgaiba beléleegyedtek, az egyházak bontására vezet.

Az unitáriusok Japán Rómájában, Kyotóban, a mult augusztus hónapban nagy összejövetelt rendeztek. Egy beuszülött japáni azt írja, hogy „e gyűlés a legjelentősebb volt, a mely valaha Kyotóban és talán Japánban tartatott“. És a jelentőségét az adja, hogy a gyűlésen a

vezetők tanultságuknál és társadalmi állásuknál fogva kitünő egyének voltak, hogy közfigyelemben részesültek és az unitárius elveket hirdették, a japáni buddhisták főhelyén. Nem az első eset, hogy Kyotóban az unitarismust prédikálják. Ezelőtt kilencz évvel az amerikai unitárius társulat képviselői tartottak ott beszédeket. De a kik akkor beszéltek, külföldiek voltak s a hallgatók közönyösek vagy olyanok, kik csupa kíváncsiságból mentek oda. A kik pedig most beszéltek, egytől egyig japániak, Saji, Murai, Abe, Kishimoto és mások, mind művelt, tapasztalt emberek; a hallgatók pedig nagyobb részben olyanok, kik az igazság után őszintén látszanak vágyódni. A kik most beszéltek, előbb a budhistákhoz tartoztak, de felvilágosodottságuknál fogva elhagyták e vallást. Annál nagyobb érdeklődéssel hallgatták tanításait honfitársaik. A buddhista szerzetesek, kik közül sokan jelentek meg, igyekeztek lármát csinálni és őket a beszédben megakadályozni, de a hallgatók figyelmes magatartásán kísérletük végre is meghiúsult. A beszédek a közönségre megtették hatásukat. Japánban az unitárius elveknek kiváló benszülőttek lettek szószólói.

Jelek. E czim alatt a „Sárospataki Lapok“ egyebbek közt ezeket írja, ezekre a jelekre mutat: „A r. kath. egyház, demokratikus alapokra helyezett s a felvilágosultság mostani időszakában igazán csak azon fejlődhető nemzeti államunk ellen mind merészebben s veszedelmesebben emeli fel fejét, de ugyan ki gondol ma ezzel?! Az a hivalkodó uralkodási irány s szolgáló feltétlen engedelmesség, mely a r. kath. rendszerben kifejezésre jut s megvalósul, mely tulajdonképen nem lehetne többé, nemhogy hitéleti, de még csak ethikai alapja sem egy művelt és önérzetesen gondolkozó társadalomnak, mind nagyobb mértékben hódít más tereken is, de ugyan ki venné ma ezt komolyan a lelkére?! Azok az államok, a melyek a r. katolicizmus ölelő karjai közt annak intézményszerű érvényesítését tüzték ki életök feladatául, szemünk láttára egymás után bukznak, elcsenevészednek, anyagilag, szellemileg és erkölcsileg tönkremennek, de ugyan minek erről ma még beszélni is? Hogy a régi önfeláldozó hazafiság, a közügynek, a közjólétnek egy kissé magasabb szempontokból való mérlegelése, elfogulatlan munkálása, már szinte idegen fogalom, vagy egy régi korból visszacsillámló édes emlékezetté lett csupán az ultramontan irány mindent behálózó lelki gondoskodása miatt, minek erről ma szót is ejteni?!“

Gyászhirek. Sándor Mózes Udvarhelymegye kir. tanfelügyelője és neje Gálfy Katalin fájdalmas veszteséget szenvedtek fiok *Sándor Ferencz* f. évi dec. 3-án történt elhunytában. Az alig 23 évet élt ifju ember a magyar jelzalog és hitelbanknak volt tisztviselője. — *Kecskeméthy Elek* nov. 15-én elhalálozott 77 éves korában. Sokan ismerték Kolozsvárt a jó öreg Kecskeméthy. Egyházközségünkben 42 éven keresztül teljesített egyházi tisztelet, s a nemzeti színháznál is csaknem ennyi ideig volt szolgálatban alkalmazva. Kötelességét mindenütt pontosan és hiven végezte. A tisztas jó öregre kedvesen fognak mindig ismerősei emlékezni. Halálát neje és két fia fájjalják a legérezékenyebben.

ARANYKÖNYV.

Az „Ezredéves Emlékalap“-ra tett kegyes adományok.

(Tizenkilencedik közlemény.)

239. Derzsi Károly, tanár Torda (3-szor)	10 frt —
240. Kozma Dimén, lelkész, Enlaka.	3 frt —
241. Török Árpád, törvényszéki bíró Erzsébetváros.....	10 frt —
Összesen:	23 frt —
Az előbbi 18 közl. összege	2382 frt 79 kr.
Együtt...	2405 frt 79 kr.

Fogadják a szives adakozók adományaiért legmelegebb köszönetemet.

Kolozsvár, 1899. dec. 14.

— FERENCZ JÓZSEF,
unitar. püspök.

Nyilvános köszönet.

A nagy-ajtai unitárius egyházközségnek az utóbbi pár évben nagy kiadásai voltak a *papi-telek* újra berendezése végett; nem is késtek ugye-
sek, mint általában az egész egyházközség, sőt más vallásfelekezettiek is, meg-
hozni az áldozatokat, melyeket a szükség követelt. Ez áldozatokról az épít-
kezések teljes bevégezése után részletesen megemlékezünk.

E mellett örömmel tapasztaljuk azt is, hogy vannak egyének, kik az
egyházközségnek nemcsak jelen, de jövő szükségleteiről is gondoskodnak. E
részben Tiszt. Répa Mihály, volt nagy-solymosi lelkész. urnak tartozunk nagy
hálával, ki f. évi nov. hó 12-i gyűlésünkben azzal lepett meg mindnyájunkat,
hogy egyházunknak egy ötven forint névértékű Baróthi takarékpénztári rész-
vényt, és egy közösen birt belteleknek reá eső egy negyed részét teljes tulajdon-
joggal örökre egyházközségünknek ajándékozta. A részvény után járó évi juta-
lék $\frac{1}{4}$ része lelkészi illetmény, a miért köteles az évi közgyűléseken az egy-
házat, mint részvénytulajdonost, képviselni; $\frac{3}{4}$ része pedig 1935. évig tőkési-
tendő, a mikor aztán a felgyült tőke kamatai részben a Szt. Mihály vasárnapi
urvacsorai szükségletekre, részben más fedezetekre fordítandók. A beltelek
pedig, minthogy mostani állapotában nem értékesíthető, akár szabadkézből, akár
nyílt árverésen eladandó, az eladási összeg 1935. évig kamataival együtt tőkési-
tendő, és a felgyült tőke kamatai egyházi szükségletekre fordítandók; adomá-
nyozó ohajtja, hogy ingatlan birtok vásároltassék.

Tiszt. Répa Mihály ur más téren is kimutatta áldozatkészségét, de ez
adományaival egyházközségünk újra megalapítói sorába lépett. Fogadja érettök
legnagyobb köszönetünket és hálánkat, s nemes példája buzdítson minket hasonló
tettekre.

Adománya azért bir reánk nézve igen nagy érdekléssel, mert az *új papilak-*
ban levő tanácsteremben épen nov. 12-én tartottuk legelső gyűlésünket. Ilyen
kezdet után, újra fejlődő egyházunk jövője felé sokszorozott bizodalommal
tekinthetünk. Isten éltesse őt sokáig!

Nagy-Ajta, 1899. nov. 27.

LŐFI ÖDÖN,
lelkész.

*Adakozások a Sepsi-Szent-Györgyön építendő unitárius templomalapra
Barabás Elek hitrokon gyűjtőkönyvében.*

Kilencedik közlemény.

Szent-Gericze: Unitár. ekkklésia 2 frt; Boros Albert 1 frt; Nagy István-
né, Gál Gábor, Gál Ferencz. Dr. Blumenfeld, Gál Károly, Iszlai György, Ürmösi
Kálmán 50—50 kr; Gál Ábel, Gál Gyula, Kuthy Albert, Csiki István, Gagy